

Nr 61.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne reglering för lärare vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter m. m. — i den del den hänskjutits till jordbruksutskottet — jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 31 mars 1950 avlåten, till jordbruksutskottet såvitt angår löne reglering för lärare vid statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter hänvisad proposition, nr 235, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att, såvitt nu är i fråga, godkänna de i propositionen framlagda grunderna för en löne reglering för lärarpersonalen vid nämnda undervisningsanstalter, avsedd att om möjligt träda i tillämpning den 1 juli 1951.

Samtidigt med denna proposition har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 502 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.* och II: 599 av herr *Norup m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta om definitiv löne reglering för lärarpersonalen vid lantbruksskolorna att träda i kraft fr. o. m. den 1 juli 1951 samt att ämneslärare vid dessa skolor därvid skola inplaceras i, ordinarie ämneslärare lönegraden Ca 22, extra ordinarie Ce 20 och extra Cg 18; samt

2) I: 503 av herr *Eskilsson m. fl.* och II: 600 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om löne reglering för lärarpersonalen vid lantbruks- och lantmannaskolor att träda i kraft fr. o. m. den 1 juli 1951 samt att icke-ordinarie lärare vid dessa skolor skola inplaceras såsom extra tjänstemän under två år i lönegraden Cg 21 och därefter befordras till extra-ordinarie tjänstemän i lönegraden Ce 24.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att principbeslut skall fattas om en löne reglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor samt lantbruks-, lantmanna- och lantbruksskolor i anslutning till det statliga lönesystemet, avsedd att om möjligt träda i kraft den 1 juli 1951. Detaljbestämmelser äro avsedda att föreläggas 1951 års riksdag, vilken även torde

få att pröva frågor om omläggning av statsbidragssystemet och statsbidragens storlek beträffande förevarande skolformer.

Vad angår lantbruksundervisningsanstalterna innebär förslaget bl. a., att frågan om anställningsformen och löneställningen för rektor anses böra upptagas först sedan lärarlönesakkunniga i ett sammanhang prövat frågan om anställningsformen för såväl dessa rektorer som rektorerna inom det statliga och kommunala undervisningsväsendet. Anställning som ordinarie ämneslärare skall gälla tills vidare med sex månaders ömsesidig uppsägning. Lärare med minst tre års oförvitlig tjänstgöring i följd vid lantbruksundervisningsanstalt skall dock endast under vissa förutsättningar kunna skiljas från sin tjänst. I den med rektors- och ämneslärartjänst förenade tjänstgöringsskyldigheten må även inräknas tjänstgöring vid till skolan förlagda andra kurser än huvudkurs, varjämte det skall åligga rektor och ämneslärare att, i den mån de icke helt tagas i anspråk för skolans verksamhet, inberäknat förekommande skolorjordbruk, fullgöra viss fyllnadstjänstgöring vid hushållningssällskap, lantbruksnämnd eller lands-ting eller vid annan lantbruksundervisningsanstalt. Möjligheten att bereda fyllnadstjänstgöring avses dock skola underkastas ytterligare undersökning, innan förslag till detaljbestämmelser föreläggas riksdagen. Skulle det härvid visa sig svårt att helt genomföra de sakkunnigas förslag i denna del, torde bestämmelser böra utformas om reducering av lön, då full tjänstgöring icke kan beredas vederbörande tjänsteman. Eljest innebär förslaget, att lärarpersonalen skall vara helårsanställd med rätt till semester. Lärarna föreslås inplacerade vid lantbruks- och lantmannaskolor i lönegraderna Ca 26, Ce 24 och Cg 21 samt vid lanthushållsskolor i lönegraderna Ca 20, Ce 18 och Cg 17.

Inledning.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 februari 1947 erhöilo 1941 års lärarlönesakkunniga i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna. Frågan om löner reglering för övningslärarna vid folkhögskolorna hade redan år 1942 hänskjutits till de sakkunniga i enlighet med anhållan av 1942 års riksdag. Lärarlönesakkunniga — undervisningsrådet *D. E. Andersson*, ordförande, samt kanslichefen *K. A. V. Arvidsson*, undervisningsrådet *K. G. E. Källquist*, generaldirektören *A. E. V. Swartling* och f. d. skogschefen *K. G. L. H. Tamm* — ha den 12 oktober 1949 avgivit betänkande med förslag till löner reglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter (SOU 1949: 50).

Vid här ifrågasvarande utredning ha de sakkunniga biträts av folkhögskolinspektören, rektorn vid Gästriklands folkhögskola *K. V. Hedlund* och

byråinspektören hos lantbruksstyrelsen B. E. B. Stensiö. De sakkunniga ha vidare haft överläggningar i ämnet med representanter för Svenska folkhögskolans lärarförening samt Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund.

Över betänkandet ha efter remiss yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Innan föredragande departementschefen övergått till behandlingen av de sakkunnigas förslag i fråga om de särskilda skolformerna, har han, i anslutning till vissa av de sakkunniga och av remissmyndigheterna framförda allmänna synpunkter, lämnat en kortfattad redogörelse för sin principiella inställning till genomförandet av löneregleringen för lärarpersonalen vid folkhögskolorna och lantbruksundervisningsanstalterna samt vissa därmed sammanhängande problem. Utskottet får härvidlag hänvisa till framställningen å s. 5—18 i propositionen.

Lantbruksundervisningsanstalterna.

Nuvarande förhållanden m. m.

Lantbruksundervisningsanstalternas uppgift, organisation m. m. Till lantbruksundervisningsanstalterna hänföras i detta sammanhang de lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolor, som avses i stadgan den 30 juni 1949 (nr 461) för statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter. Stadgan gäller i tillämpliga delar jämväl de statliga lantbruksskolorna vid Ultuna och Alnarp. Enligt stadgan ha lantbruksundervisningsanstalterna till ändamål att främja yrkesutbildningen inom jordbruksnäringsgenom att meddela utbildning, *lantmannaskola* i lanthushållningens utövande, *lantbruksskola* i lanthushållningens utövande med särskilt syfte att bibringa övning och färdighet i lantbruksarbetens ordnande och ledning samt *lanthushållsskola* i skötseln av ett lanthushåll.

Ur innehållet i stadgan må i övrigt nämnas följande.

Vid varje skola skall finnas en föreståndare, benämnd *rektor*, samt det antal *ämneslärare*, *extra ordinarie ämneslärare* och *speciallärare*, som kräves för undervisningens behöriga uppehållande.

Rektor, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare anställas tills vidare med ömsesidig rätt till uppsägning. Uppsägningstiden är för rektor och ämneslärare sex månader och för extra ordinarie ämneslärare, såvitt möjligt, tre månader. Skolstyrelsens beslut om uppsägning av ordinarie rektor eller ordinarie ämneslärare skall dock, innan beslutet må gå i verkställighet, underställas lantbruksstyrelsen för godkännande. Speciallärare anställas på viss tid.

Under tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, skall *undervisningsskyldigheten* för rektor och ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola vara av följande omfattning, räknat i medeltal för tiden i fråga.

	Antal veckotimmar
Lantmannaskola: Rektor	14—20
Ämneslärare	20—24
Lantbruksskola: Rektor	10—12
Ämneslärare	16—20

Avlöningssförhållanden. Lantbruksundervisningsanstalterna blevo först år 1919 föremål för en allmän löneroglering. Av de i anledning därav utfärdade kungörelserna, nr 850, om statsunderstöd till lantbruksskolor, nr 857, om statsunderstöd till lantmannaskolor och nr 854, om statsunderstöd till lanthushållsskolor trädde de två förstnämnda i kraft den 1 november 1919 och den sistnämnda den 1 januari 1920. Kungörelsen 1919: 850 ersattes sedermera av kungörelsen 1927: 222.

Fr. o. m. den 1 november 1940 ersattes nyssnämnda kungörelser av kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 847) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter, vilken i sin tur fr. o. m. den 1 november 1942 ersattes av nu gällande kungörelse den 5 september 1942 (nr 807; ändr. 1945: 375, 1949: 462) angående statsbidrag till lantbruksundervisningsanstalter m. m. Även enligt sistnämnda kungörelse skall utgå viss minimiavlönning för läsår i form av grundlön jämte ålderstillägg.

Utöver kontant avlöning skall enligt statsbidragskungörelsen vissa befattningshavare vid lantbruksundervisningsanstalterna åtnjuta för bostad jämte bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris, dock med visst minimibelopp.

Vid lantbruksundervisningsanstalterna utgå ofta löneförmåner utöver minimilönen. Rektor erhåller stundom representationsbidrag och i många fall utgår personligt lönetillägg. Vidare utgår i vissa fall särskild ersättning för arbete vid skoljordbruk, vilket i regel anses ingå i de med tjänsten föränaade åliggandena.

För arbetet med skoljordbruket utgingo läsåret 1946/47 särskilda arvoden till ett stort antal rektorer. Vid 6 lantbruksskolor utgingo särskilda förvaltararvoden med lägst 4 000 och högst 6 500 kronor. Vid en lantbruksskola (Varpnäs) ägdes skoljordbruket av rektor.

Vid lantmannaskolorna växlade förvaltararvodena betydligt. En rektor hade 10 000 kronor, en 3 000 kronor, en 2 400 kronor, femton 1 000—2 000 kronor och sex mindre än 1 000 kronor. Övriga rektorer synas icke ha erhållit särskild ersättning för skoljordbruket.

Av ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolorna biträdde omkring 70 med skötseln av skoljordbruket i olika hänseenden. Endast ett mindre antal av dem erhöllo särskild ersättning härför.

Vid lanthushållsskolorna utgick icke särskild ersättning för skoljordbruket, vilket torde sammanhänga med att dessa jordbruk i regel äro av mindre omfattning.

Vid lantbruksundervisningsanstalterna anordnas ett flertal i regel kortare

extra kurser, t. ex. kontrollassistentkurser, vid vilka lärarna anlitas mot särskilt arvode. Under läsåret 1946/47 tjänstgjorde sammanlagt 72 lärare vid sådana regelbundet anordnade extra kurser vid skolan. Arvodenas belopp växlade från under 100 kronor upp till 1 400 kronor. För 47 lärare översteg arvodet icke 500 kronor och för 11 av dessa icke 100 kronor.

I fråga om pension gäller, att SPA-reglementet är tillämpligt å rektorer, ämneslärare och extra ordinarie ämneslärare vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna.

I fråga om den närmare innebörden av de nuvarande förhållandena hänvisas i huvudsak till redogörelsen därför å s. 72—83 i propositionen.

Lönereglering för rektorer och lärare.

Anställningsformer.

De sakkunniga föreslå, att vid lantbruksundervisningsanstalterna skola finnas ordinarie rektorer samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare. Beträffande innebörden av de olika anställningsformerna enligt de sakkunnigas förslag torde utskottet få hänvisa till framställningen å s. 83—84 i propositionen.

Tjänstgöringsskyldighet.

De sakkunniga.

De sakkunniga erinra, att tjänstgöringsförhållandena för lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna — liksom vid folkhögskolorna — förete vissa avvikelser från motsvarande förhållanden vid flertalet andra skolformer. Detta gällde såväl i fråga om den årliga tjänstgöringstiden som beträffande undervisningsskyldigheten för vecka i teoretiska ämnen. För att dessa skolor skulle kunna fylla sin uppgift, finge emellertid alltför stora krav på enhetlighet härutinnan icke uppställas. Skolornas jämförelsevis stora frihet att anpassa kurserna efter de lokala behoven syntes därför icke lämpligen kunna eller böra inskränkas.

Vid en lönereglering för ifrågavarande befattningshavare måste sålunda hänsyn tagas till nyssnämnda förhållanden och utformningen av erforderliga bestämmelser ske i anslutning härtill. Vidare måste anordningar vidtagas för utfyllnad av lärarnas tjänstgöring i de fall, då full sysselsättning ej kunde beredas dem vid respektive skolor.

De sakkunniga föreslå därför, bland annat, att vid en del skolor med rektors- och ämneslärartjänst skall vara förenad skyldighet till fyllnadstjänstgöring hos hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder eller landsting eller vid annan lantbruksundervisningsanstalt, i den mån årstjänstgöring ej kan beredas befattningshavaren vid den skola, där han är anställd. Det skulle tillkomma skolans styrelse att

efter samråd med den institution, hos vilken tjänstgöringen skulle äga rum, söka ordna dylik tjänstgöring ävensom att fatta erforderliga beslut därom.

I fråga om lärarnas undervisningsskyldighet per vecka föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nu gällande bestämmelser (se s. 77 i propositionen).

Beträffande de närmare detaljerna i förslaget torde utskottet få hänvisa till framställningen å s. 87—89.

Yttrandena.

I fråga om det närmare innehållet i yttrandena hänvisas i huvudsak till redogörelsen därför å s. 89—94. Här torde emellertid få anföras följande.

Statens lönenämnd har förklarat, att den ansåge sig ha anledning att hysa stark tvekan rörande löneregleringsförslagets organisatoriska underlag. Lönenämnden förutsatte därför, att möjligheterna att i praktiken genomföra förslaget om fyllnadstjänstgöring komme att ingående undersökas, innan löneregleringen genomfördes.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har beträffande den föreslagna fyllnadstjänstgöringen vid hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, lantbruksnämnder, landsting eller annan lantbruksundervisningsanstalt framhållit, att det vore ovisst huruvida och i vilken omfattning sådan fyllnadstjänstgöring verkligen kunde komma till stånd.

Lantbruksstyrelsen har icke framställt någon principiell erinran mot de sakkunnigas förslag om skyldighet för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna att åtaga sig fyllnadstjänstgöring. Lantbruksstyrelsen ger emellertid uttryck åt den uppfattningen, att behovet av fyllnadstjänstgöring komme att bli väsentligt mindre än vad de sakkunniga beräknat i och med att skolorna på jordbrukets område bleve utbyggda och försedda med egna skoljordbruk och vid skolorna kunde anordnas såväl kortare som längre kurser under både vinter- och sommarhalvåren.

Löneställningen.

De sakkunniga.

För rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor föreslå de sakkunniga placering i lönegrad Ca 31. Ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare skulle placeras i lönegrad Ca 26, Ce 24 respektive Cg 21. Vid lantbruksskolor skulle rektor tillhöra lönegrad Ca 26 samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare lönegrad Ca 22, Ce 20 respektive Cg 18.

Till motivering för dessa förslag ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

I tidigare löneregleringsförslag har framhållits betydelsen av att lärarpersonalens löner avvägas så, att en övergång från skoltjänstgöring till tjänst hos hushållningssällskap eller omvänt icke försvåras. Med hänsyn bland annat till det av de sakkunniga förordade utbytet av lärarkrafter inom den statsunderstödda verksamheten på jordbruksområdet är det även ur löneteknisk synpunkt lämpligt, att *lantbruks- och lantmannaskolornas* rektorer

och ämneslärare erhålla en löneställning, som i huvudsak ansluter sig till den, som gäller för närmast motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskap och lantbruksnämnder. De sakkunniga förorda, att vid lantbruks- och lantmannaskolor rektorer och ämneslärare erhålla väsentligen samma löneställning som motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen. Vid dessa tillhöra sekreterare lönegrad Ca 31 och konsulenter lönegrad Ca 26. Samma lönegrader ha de sakkunniga föreslagit för rektor respektive ordinarie ämneslärare vid folkhögskolorna. Med hänsyn härtill vilja de sakkunniga föreslå, att *rektorer* och *ordinarie ämneslärare* vid lantmanna- och lantbruksskolor placeras i lönegrad *Ca 31* respektive *Ca 26*. Liksom vid folkhögskolorna bör för rektor lönegrad *Ca 31* gälla oavsett skolans storlek.

Extra ordinarie och *extra* ämneslärare böra, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit för folkhögskolan, tillhöra lönegrad *Ce 24* respektive *Cg 21*.

För lärarpersonalen vid *lanthushållsskolorna* kan någon jämförelse icke ske med närmast motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen, då hemkonsulenterna icke inordnats under det statliga lönesystemet. Ordinarie ämneslärarinnor vid lanthushållsskola torde böra placeras i lönegrad med beaktande av löneställningen för motsvarande lärarinnor vid andra skolformer. Enligt beslut av 1948 års riksdag skall normallönegraden för lärarinna i hushållsgöromål vara *Ca 18* och i kvinnlig slöjd *Ca 16*. I kommunal flickskola, där undervisningen även avser äldre elever, skola motsvarande lönegrader vara *Ca 20* respektive *Ca 18*. Sistnämnda lönegrader ha av de sakkunniga föreslagits för folkhögskolans del. Ordinarie ämneslärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor tillhöra lönegrad *Ca 22*.

Lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna intaga emellertid, vid en jämförelse med närmast motsvarande lärare i flertalet andra skolformer, en särställning. Vid nämnda skolor skall meddelas undervisning icke blott i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd utan även i sådana ämnen som husdjurslära och mjölkhushållning samt trädgårdsskötsel. Dessutom skall i samband med undervisningen det till skolan hörande skolorbruk utnyttjas för demonstrationer och övningar eller i varje fall praktisk undervisning meddelas i trädgårdsskötsel och smådjursskötsel. Undervisningen vid dessa skolor har sålunda en speciell karaktär och skiljer sig i flera avseenden från den undervisning i närmast motsvarande övningsämnen, som meddelas i andra skolformer. Lanthushållsskolorna synas därför närmast kunna betecknas som yrkesutbildningsanstalter och undervisningen får anses närmast vara av samma karaktär som undervisning i praktiska läroämnen. Den dagliga tjänstgöringen torde vara mera omfattande än för flertalet övningslärare och de sammanlagda kurstiderna äro längre än läsåret för övningslärarna. Då det dessutom är fråga om undervisning av äldre elever, anse de sakkunniga, att lanthushållslärarinnor böra tillhöra en högre lönegrad än motsvarande övningslärare. Å andra sidan äro de sakkunniga icke beredda tillstyrka en högre lönegradsplacering än för motsvarande lärare i praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor. Att hänföra lanthushållslärarinnorna till olika lönegrader i olika ämnen kunna de sakkunniga icke finna vara befogat. De sakkunniga förorda därför, att *ordinarie ämneslärare* vid lanthushållsskolorna hänföras till lönegrad *Ca 22*. Icke-ordinarie ämneslärare vid lanthushållsskolor kunna i regel påräkna full tjänstgöring i motsats till de icke-ordinarie övningslärarna. Här föreligger därför knappast särskilda skäl att tillerkänna dem en i förhållande till de ordinarie lärarna särskilt gynnsam lönegradsplacering. De sakkunniga förorda, att *extra ordina-*

rie och extra ämneslärare vid lanthushållsskolorna hänföras till lönegrader-na *Ce 20* respektive *Cg 18*. Vid en avvägning av löneställningen för rektor vid lanthushållsskola kan icke heller någon direkt jämförelse göras med annan likställd grupp av befattningshavare. Avvägningen får därför ske främst med hänsynstagande till arbetsuppgifternas art och omfattning samt till kraven på utbildning. Det torde kunna sägas, att rektor vid lanthushållsskola har delvis samma åligganden i fråga om skolans ledning, ekonomi och vissa andra förhållanden som rektor vid lantmannaskola. En på frågan om löneställningen inverkan omständighet föreligger dock, nämligen olikheten i fråga om kvalifikationskraven. Rektor vid lantmannaskola skall ha avlagt agronomexamen, medan för rektorstjänst vid lanthushållsskola erfordras examen från lärarinnekurs vid lanthushållsseminarium. Förstnämnda examen kräver betydligt längre utbildningstid och avsevärt högre kostnader, vilket förhållande bör kompenseras med en högre lönegradsplacering. Avvägningen bör emellertid även ske under beaktande av den löneställning, som anses böra tillkomma ämneslärare vid lanthushållsskola. Befattningen bör vidare icke placeras i lägre lönegrad än ordinarie ämneslärarbefattning vid lantman- eller lantbruksskola. De sakkunniga förorda, att rektor hänföres till lönegrad *Ca 26*.

Enligt de sakkunnigas förslag skola rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna i regel beredas full tjänstgöring hela året. I den mån tjänstgöringen vid skolornas huvudkurser ej förslå härtill, skola de tjänstgöra under kortare kurser vid skolorna eller ha fyllnadstjänstgöring hos hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, landsting eller andra liknande offentliga institutioner. Både ordinarie och icke-ordinarie lärare böra till följd härav enligt de sakkunnigas mening erhålla lön för kalendermånad med de belopp, som framgå av statens löneplansförordning.

Då rektorer och lärare inordnas i det statliga lönesystemet, böra vidare enligt de sakkunnigas mening lönerna vara såväl minimi- som maximilöner. Skolorna borde alltså icke äga rätt att utge lägre lön eller särskilda löneförhöjningar utöver lönen för i tjänsten ingående arbete. Skötseln av skoljordbruken syntes dock i många fall kräva så omfattande arbete av särskilt rektorerna och i en del fall även av ämneslärarna, att detta ej i sin helhet kunde inräknas i tjänsten. I sådana fall borde skolorna vara oförhindrade att, liksom hittills, utgiva särskilt arvode för arbete vid skoljordbruken. Att närmare reglera, i vilka fall och med vilka belopp dessa arvoden borde utgå, syntes knappast vara möjligt. De sakkunniga förorda, att frågan i vad mån sådant arvode skall utgå överlämnas till skolornas prövning.

De sakkunniga framhålla vidare, att undervisningsskyldigheten för rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna icke är lika reglerad som vid folkhögskolorna. Det vore därför vanskligt att avgöra, i vad mån rektor eller ämneslärare kunde anses ha undervisning utöver full tjänstgöring (övertimmar). I vissa fall kunde detta dock fastställas, t. ex. då lärare hade att fullgöra undervisning vid kortare kurser, som påginge samtidigt med huvudkurs vid skolan. I dylika fall borde lärarna efter medgivande av lantbruksstyrelsen kunna erhålla timarvode för övertimmar. Arvodet borde utgå som specialarvode men i förekommande fall med samma belopp som vid folkhögskolorna.

Då rektorer och ämneslärare enligt de sakkunnigas förslag skola uppbära kalendermånadslön och regelmässigt ha fortlöpande anställning under hela året, kunna bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente om placering i löneklass, tjänstledighetsavdrag, semester m. m. göras tillämpliga på dem utan några särbestämmelser. Vad särskilt angår semestern anför de sakkunniga följande.

Om rektorer och lärare vid lantbruksundervisningsanstalterna regelmässigt skola beredas tjänstgöring hela året, måste deras ledighet närmare regleras. Då undervisning eller fyllnadstjänstgöring kan pågå hela året, kunna de knappast som lärare vid andra skolformer beredas ferier utan böra de erhålla semester i den omfattning, som framgår av statens allmänna avlöningsreglemente. Detta överensstämmer med vad som gäller för motsvarande befattningshavare vid hushållningssällskapen. I enlighet härmed bör rektor erhålla årlig semester om 35 dagar till och med det kalenderår han fyller 39 år och därefter 45 dagar. Detta bör gälla även för rektor vid lant-hushållsskola, oaktat den föreslagna lönegraden endast berättigar till en något kortare semester. För ämneslärare blir motsvarande antal dagar 25 respektive 35.

Beträffande de löneökningar, som den föreslagna löneordningen skulle komma att medföra, framhålla de sakkunniga, att då lärarpersonalen enligt de sakkunnigas förslag regelmässigt skulle vara helårsanställd, vore det

Lön vid tjänstgöring hela året.

Skolform Befattningshavare	Nuvarande löne- förmåner kronor	Föreslagna löner			Löneökning kronor
		Löne- grad	Löne- klass	Ortsgrupp 2 kronor	
<i>Lantbruks- och lantman- skolor:</i>					
Rektor					
begynnelselön	13 329}	Ca 31	{31	14 796	1 467
slutlön	15 336}		{34	16 536	1 200
Ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	9 873}	Ca 26	{26	11 376	1 503
slutlön	12 549}		{29	13 440	891
Extra ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	7 272}	Ce 24	{24	10 092	2 820
slutlön	7 941}		{27	12 060	4 119
Extra ämneslärare					
begynnelselön	—}	Cg 21	{21	8 508	—
slutlön	—}		{24	10 092	—
<i>Lanthushållsskolor:</i>					
Rektor					
begynnelselön	8 446}	Ca 26	{26	11 376	2 930
slutlön	9 701}		{29	13 440	3 739
Ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	6 136}	Ca 22	{22	9 024	2 888
slutlön	7 809}		{25	10 728	2 919
Extra ordinarie ämneslärare					
begynnelselön	4 832}	Ce 20	{20	8 028	3 196
slutlön	5 250}		{23	9 540	4 290
Extra ämneslärare					
begynnelselön	—}	Cg 18	{18	7 320	—
slutlön	—}		{21	8 508	—

icke möjligt att göra några rättvisande jämförelser mellan nuvarande löner till dem som anställts för enbart vinterkurs eller halvårskurs och de blivande helårslönerna. I tabellen s. 9 redovisas därför endast löneförmåner till *helårsanställda* befattningshavare. I de belopp, som angivas för nuvarande löneförmåner, ha även inräknats rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg. Pensionsavgifter för man eller vid lanthushållsskolorna för kvinna ha frånräknats. Vidare har värdet av fri bostad jämte bränsle inräknats med följande belopp: för rektor vid lantbruks- och lantmannaskola 2 000 kronor, för ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid sådan skola 1 500 respektive 1 000 kronor, för rektor vid lanthushållsskola 1 000 kronor samt för ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid sådan skola 500 kronor. I de föreslagna lönebeloppen inräknas 12 procents förhöjning enligt kungörelsen 1947: 377. Beloppen angivas för ortsgrupp 2.

Av tabellen framgår, att samtliga helårsanställda befattningshavare redan i ortsgrupp 2 enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla löneökningar. Särskilt vid lanthushållsskolorna skulle dessa uppgå till betydande belopp. Enligt de sakkunnigas mening vore detta väl motiverat, då lärarpersonalen vid dessa skolor för närvarande hade en uppenbart för låg löneställning. I högre ortsgupper ökades lönerna ytterligare. Antalet nuvarande skolor i olika ortsgupper framgår av följande uppställning.

Skolform	Ortsgrupp					Summa
	1	2	3	4	5	
	A n t a l s k o l o r					
Lantbruksskolor	1	4	2	1	—	8
Lantmannaskolor	8	20	8	9	4	49
Lanthushållsskolor	7	15	7	8	3	40
Summa	16	39	17	18	7	97

För den lärarpersonal, som endast är anställd för vinterkurs respektive en halvårskurs, äro löneförmånerna för närvarande liksom vid folkhögskolorna relativt gynnsamma. Enligt de sakkunnigas förslag åter skulle lönen utgå i förhållande till anställningstidens längd. Detta medför, att lönen kan bli lägre än nuvarande löneförmåner för icke-ordinarie lärare, som undantagsvis anställas enbart för vinterkurs eller halvårskurs utan därpå följande fyllnadstjänstgöring vid hushållningssällskap m. m. Detta inträffar dock endast vid lantmannaskolor. Förslaget innebär i detta hänseende belyses i följande uppställning. I denna redovisas *dels* nuvarande löneförmåner, *dels* lön för 6 månader enligt de sakkunnigas förslag, varvid hänsyn tagits till att lärare, som tjänstgjort under sådan kurs, bör äga rätt till viss tids semester. Beloppen ha beräknats på motsvarande sätt som i tabellen angående lön vid tjänstgöring hela året. För extra ordinarie ämneslärare har dock bostadsförmånen värderats till 500 kronor vid lantmannaskola och 300 kronor vid lanthushållsskola.

Icke-ordinarie ämneslärare anställda för cirka ett halvt år.

Skolform Befattningshavare	Nuvarande löne- förmåner kronor	Föreslagna löner för 6 mån.			Löneökning (+) Löne- minskn. (-) kronor
		Löne- grad	Löne- klass	Ortsgrupp 2 kronor	
<i>Lantmannaskolor:</i>					
Ämneslärare anställda enbart för vinterkurs om 125 arbetsdagar					
Extra ordinarie		Ce 24			
begynnelselönen	5 139		24	5 046	— 93
slutlönen	5 808		27	6 030	+ 222
Extra		Cg 21			
begynnelselönen	—		21	4 254	—
slutlönen	—		24	5 046	—
<i>Lanthushållsskolor:</i>					
Ämneslärare anställda för enbart halvårskurs					
Extra ordinarie		Ce 20			
begynnelselönen	3 022		20	4 014	+ 992
slutlönen	3 440		23	4 770	+ 1 330
Extra		Cg 18			
begynnelselönen	—		18	3 660	—
slutlönen	—		21	4 254	—

Med ordinarie rektors- och ämneslärartjänster skall framdeles alltid vara förenad full tjänstgöring under hela året bortsett från semester. De ordinarie befattningshavare, vilkas huvudsakliga tjänstgöring för närvarande endast avser vinterkurs eller halvårskurs, få alltså en avsevärt ökad tjänstgöring, medan lönen icke ökats i motsvarande grad. Det kan tänkas, att dylika befattningshavare önska kvarstå å sina nuvarande anställningsvillkor. Enligt de sakkunnigas mening borde denna möjlighet hållas öppen vid införandet av det nya lönesystemet.

Yttrandena.

Statskontoret har i fråga om lärarpersonalen vid lantbruks- och lantmannaskolorna förordat, att rektorerna vid lantbruksskolorna placeras i 30 lönegraden, att rektorerna vid lantmannaskolorna med beaktande av skoljordbrukets och elevantalets storlek differentieras på 28 och 30 lönegraderna, att ordinarie ämneslärare placeras i lönegrad Ca 26, extra ordinarie i lönegrad Ce 22 och extra i lönegrad Cg 20. För lanthushållsskolornas del förordar statskontoret en placering av rektorerna i lönegrad Ca 26 samt ordinarie, extra ordinarie och extra ämneslärare i lönegrad Ca 19, Ce 18 respektive Cg 16. Förslaget att rektorer eller ämneslärare för skötsel av till skolan hörande skoljordbruk skulle beredas särskild ersättning vid sidan av löneförmånerna enligt avlöningsreglementet, har statskontoret ansett sig icke kunna biträda och därvid erinrat, att befattningshavare i det löneläge, varom här vore fråga, icke vore berättigade till övertidsersättning. Med hänsyn till nu utgående ersättningar syntes särskilda övergångsbestämmelser få meddelas i fall av löneminskning.

I fråga om löneställningen för den ordinarie lärarpersonalen vid lantbruks- och lantmannaskolor har statskontoret anfört följande.

Till 30 lönegraden synas kunna hänföras rektorerna vid lantbruksskolorna, vilka samtliga äro förenade med skoljordbruk av mycket stor omfattning (minst 264 hektar odlad jord). Däremot måste betänkligheter möta mot en placering av rektorerna vid lantmannaskolorna i samma lönegrad. Skoljordbruket har där i regel icke någon större omfattning, och antal elever och fast anställda lärare är vid de flesta av dessa skolor blygsamt. Av i betänkandet redovisade 48 lantmannaskolor hade 1946/47 endast 18 större elevantal än 36 och icke mindre än 13 allenast omkring 20 elever. Vid sådant förhållande kan man i lönefrågan svårigen bortse från att föreståndaren för lantbruksskolan för dövstumma å Broby med ett jordbruk å cirka 60 hektar odlad jord och ett elevantal av omkring 20 är placerad i 26 lönegraden. Å andra sidan tillhör rektor vid hantverksskola för blinda lönegrad Cb 5, motsvarande 31 löneklassen eller högsta löneklassen i 28 lönegraden. Under erinran härom anser statskontoret, att rektorerna vid lantmannaskolor böra hänföras till 28 lönegraden. Ett par lantmannaskolor kunna emellertid på grund av skoljordbrukets och elevantalets storlek anses så likställda med lantbruksskolorna, att rektorerna icke skäligen böra sättas i lägre lönegrad än vid sistnämnda skolor. Detta synes vara fallet beträffande lantmannaskolorna i Hamra, Önnestad och Ingelstad.

Då lantbruks- och lantmannaskolornas ordinarie ämneslärare ha en enhetlig utbildning — agronomutbildning — samt därjämte komma att belastas med särskilt arbete för skoljordbruk, för vilket ersättning utöver lönen enligt statskontorets förmenande icke bör ifrågakomma, kan statskontoret tillstyrka de sakkunnigas förslag att hänföra de ordinarie lärarna vid lantbruks- och lantmannaskolor till 26 lönegraden.

I fråga om lanthushållsskolornas fast anställda ämneslärare har statskontoret för den av ämbetsverket föreslagna placeringen i lönegrad Ca 19 angivit följande skäl.

Enligt det av de sakkunniga återopade jämförelsematerialet skulle, om hänsyn toges till ämnet hushållsgöromål, valet av lönegrad för lanthushållsskolornas fast anställda lärare stå mellan normalgraden för övningslärare eller 18 lönegraden, vilken skulle gälla bl. a. för fortsättningsskolans lärare i sagda ämne, 20 lönegraden, till vilken hänförts lärare i ämnet vid kommunala flickskolor, och 22 lönegraden, vilken gällde för lärare i hushållsgöromål som praktiskt läroämne vid högre kommunala skolor. Motsvarande placering av övningslärare i kvinnlig slöjd vore två lönegrader lägre. Enligt statskontorets mening vore det angivna jämförelsematerialet icke tillräckligt uttömmande, då man hade att bedöma löneställningen för lanthushållsskolornas fast anställda lärare. Enär dessa skolor svårigen kunde karakteriseras annat än som yrkesutbildningsanstalter, syntes med hänsyn till konsekvenserna ofrånkomligt att i förevarande sammanhang beakta löneställningen för jämförbara lärare inom yrkesundervisningen. En sådan jämförelse gäve närmast det resultatet, att lanthushållsskolornas lärare icke borde placeras i högre lönegrad än Ca 19, vilken lönegrad gällde bl. a. för motsvarande lärare vid Brättegården och vid hantverksskolan för blinda kvinnor i Växjö, där även äldre elever undervisades.

Av skäl som närmare framgå av vad som anförts i fråga om folkhögskolornas icke-ordinarie lärare, har statskontoret ansett sig böra för lantbruks- och lantmannaskolorna föreslå lönegraden Ce 22 för extra ordinarie ämnes-

lärare och lönegraden Cg 20 för extra ämneslärare. De icke-ordinarie ämneslärarna vid lanthushållsskolorna ha liksom motsvarande lärare vid hantverksskolorna för blinda ansetts böra placeras i lönegrad Ce 18, resp. Cg 16.

Statens lönenämnd har föreslagit, att rektorerna vid lantbruks- och lantmannaskolorna skola differentieras å lönegraderna Ca 30 och Ca 28 utan rätt till särskild ersättning för skötsel av skoljordbruk. I övrigt har lönenämnden godtagit de sakkunnigas förslag till lönegradsplacering för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna. Av lönenämndens motiveering för sitt ställningstagande må här återgivas följande.

Med hänsyn bl. a. till att för innehav av ämneslärartjänst vid lantbruks- eller lantmannaskola skall fordras agronomexamen, kan lönenämnden tillstyrka, att ordinarie sådan tjänst hänföres till Ca 26. Även för ämneslärare vid lanthushållsskola förutsättes en bestämd formell kompetens, examen från lärarinnekurs vid statsunderstött lanthushållningsseminarium. Då vidare den av de sakkunniga anställda jämförelsen med ämneslärare i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor synes lönenämnden ha fog för sig, tillstyrker lönenämnden, att ordinarie ämneslärare vid lanthushållsskola placeras i Ca 22.

Såvitt lönenämnden kunnat finna av betänkandet, förutses icke blott lanthushållsskolornas utan även lantbruks- och lantmannaskolornas icke-ordinarie ämneslärare i regel kunna erhålla full tjänstgöring. De skäl, som de sakkunniga åberopat för att e. o. anställning vid folkhögskola skall ske direkt i Ce 24, synas därför icke vara för handen beträffande lantbruks- och lantmannaskolorna. Det vill emellertid förefalla lönenämnden, som om här ifrågasvarande lärare knappast kunna i förevarande avseende behandlas på annat sätt än e. o. ämneslärare vid folkhögskolorna.

Mot den för lanthushållsskolornas rektorer föreslagna löneställningen, Ca 26, har lönenämnden intet att erinra. För rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor ha de sakkunniga förordat lönegraden Ca 31 och därvid åberopat dels sitt förslag beträffande folkhögskolerektorerna, dels ock att hushållningssällskapens sekreterare tillhöra angivna lönegrad. Lönenämnden, som icke finner jämförelsen med hushållningssällskapens sekreterare vara övertygande, anser för sin del att högre lönegrad än Ca 30 icke bör komma i fråga. Vid löneavvägningen torde vidare viss hänsyn böra tagas till att rektorerna ha att taga befattning med skoljordbruken. I motsats till de sakkunniga hyser lönenämnden den bestämda uppfattningen, att arbetet därmed bör i sin helhet tillhöra tjänsten och följaktligen icke bör kunna ersättas särskilt vid sidan av lönen. Denna uppfattning leder till att mera avsevärda skiljaktigheter beträffande skoljordbrukens omfattning i princip böra påverka lönegradsplaceringen. Enligt uppgifter i betänkandet, avseende läsåret 1946/47, voro samtliga lantbruksskolor försedda med stora skoljordbruk (ca 250—ca 450 hektar odlad jord), medan endast ett skoljordbruk vid lantmannaskola var av jämförlig storlek. Enligt vad lönenämnden under hand inhämtat från lantbruksstyrelsen, går visserligen utvecklingen i riktning mot större skoljordbruk vid lantmannaskolorna, och redan nu finnas ett flertal sådana om ca 200 hektar odlad jord. Det synes dock lönenämnden alltjämt föreligga så stora skillnader i fråga om skoljordbrukens storlek, att en differentiering av rektorernas löneställning är påkallad. Lönenämnden anser fördenskull, att rektorstjänsterna vid lantbruks- och lantmannaskolor böra fördelas på lönegraderna Ca 30 och Ca 28. Såvitt framgår av de tillgängliga uppgifterna, torde därvid samtliga rektorstjänster vid lantbruksskolor böra hänföras till den förstnämnda lönegraden.

Ledamoten Sundelin har beträffande lönegradsplaceringen för rektorer vid lantbruks- och lantmannaskolor anslutit sig till de sakkunnigas förslag.

Svenska landstingsförbundet, som uttalat sig för att deltagandet i skoljordbruken skall ingå i lärarpersonalens tjänsteåligganden, har förklarat att de till vissa rektorer utgående förvaltalararvodena — vilka kunde uppgå till relativt betydande belopp — i detta sammanhang borde avvecklas.

Under förutsättning att hithörande lärare kunde beredas full tjänstgöring, syntes några vägande invändningar mot de föreslagna lönegradsplaceringarna för lantmannaskolornas lärare knappast kunna göras. Vad angår lanthushållsskolornas lärare hade styrelsen observerat att den föreslagna lönegradsplaceringen medförde löneökningar, som, även med beaktande av att det nuvarande löneläget vore lågt, kunde betecknas som avsevärda. Huruvida med anledning härav en något lägre lönegradsplacering vore motiverad, undandroge sig emellertid styrelsens bedömande.

I den mån full tjänstgöring icke kunde beredas vederbörande lärare borde enligt styrelsens mening möjlighet föreligga att, såsom föreslagits för folkhögskolans lärare, verkställa vissa reduceringar av de angivna lönerna.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker, att rektor och ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola — i likhet med vad som föreslagits i fråga om motsvarande befattningar vid folkhögskola — placeras i lönegrad Ca 31 resp. Ca 26 samt att icke-ordinarie ämneslärare placeras i lönegrad Cg 21 för att efter två år uppflyttas i Ce 24 och befordras till extra ordinarie ämneslärare. Lantbruksstyrelsen har i detta sammanhang framhållit nödvändigheten av att befordringsgången för agronomer vid lantbruksorganisationen förbättras.

Utöver de skäl, de sakkunniga anfört för en högre lönegradsplacering av lanthushållsskolornas lärarinnor än motsvarande ämneslärarinnor vid högre kommunala skolor, har lantbruksstyrelsen framhållit, att de förra förutom en omfattande undervisning ha att fullgöra de speciella och ansvarsfulla arbetsuppgifter, som följa med att lanthushållsskolorna äro internatskolor. Lantbruksstyrelsen anser sålunda, att starka skäl tala för en högre lönegradsplacering av lanthushållslärarinnorna än vad de sakkunniga förordat och har därför föreslagit, att ämneslärarinna vid lanthushållsskola skall placeras i lönegrad Ca 23. I anslutning härtill och med hänsyn till de göromål och det ansvar, som åvila rektor vid lanthushållsskola, har lantbruksstyrelsen vidare ansett, att sådan befattningshavare bör placeras i lönegrad Ca 27. I fråga om icke-ordinarie ämneslärarinna har lantbruksstyrelsen funnit det skäligt att extra ämneslärarinna placeras i Cg 19 för att efter två års tjänst uppflyttas i lönegrad Ce 21 och befordras till extra ordinarie ämneslärarinna. Ledamoten Andersson har anmält avvikande mening i fråga om lärarpersonalen vid lanthushållsskolorna och tillstyrkt de sakkunnigas förslag.

Enligt lantbruksstyrelsens mening böra föreståndarskap för internat och handhavandet av skötseln av skoljordbruk ingå i vederbörande rektors eller ämneslärares tjänsteåligganden. Vid vissa skolor t. ex. lantbruksskolor och

större lantmannaskolor kunna dock skoljordbruken vara av den storlek och driften av sådan omfattning, att detta enligt lantbruksstyrelsens mening motiverar att för skötseln och ansvaret för detsamma bör utgå särskilt förvaltararvode. Lantbruksstyrelsen föreslår, att det måtte få ankomma på lantbruksstyrelsen att, efter förslag av vederbörande skolstyrelse, fastställa ifrågavarande förvaltararvode.

I fråga om de icke-ordinarie ämneslärarna föreslår lantbruksstyrelsen — i anslutning till ett uttalande av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund — att de skola erhålla läsårsdaglön.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens jordbruksförsök har anslutit sig till ett uttalande av lärarkollegiet vid högskolan, enligt vilket de sakkunniga föreslagit en något för låg lönegradsplacering för extra ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola. Härom har anförts följande.

För agronomkårens rekrytering, icke minst i kvalitativt avseende, är det av mycket stor betydelse, att agronomerna i lönehänseende bli likställda med jämförbara, högskoleutbildade yrkesgrupper, t. ex. jägmästare, lantmätare och civilingenjörer. Våra lantbruks- och lantmannaskolor ha på längre sikt utomordentligt stor betydelse för jordbrukets utveckling och de böra därför tillförsäkras goda lärarkrafter. Man kan räkna med att omkring 30 procent av samtliga utexaminerade agronomer bli lärare vid sådana skolor. För närvarande erhålla nästan lika många agronomer anställning inom näringslivet som vid skolorna och eftersom lönerna inom näringslivet äro avsevärt högre, föreligger den risken, att skolorna få nöja sig med de agronomer, som icke vinna anställning på annat håll. Enligt lärarkollegiets mening ha de sakkunniga föreslagit en något för låg lönegradsplacering för extra ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola (Cg 21), helst som minst två års tjänstgöring kräves för befordran till extra ordinarie lärare i lönegrad Ce 24. Lärarkollegiet vill framhålla, att detta kommer att inverka ogynnsamt på lärarkårens rekrytering och understryker betydelsen av att de extra ämneslärarna beredas en sådan lönegradsplacering, att en god rekrytering kan påräknas.

Styrelsen för Atnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har ej haft något att erinra mot den föreslagna lönegradsplaceringen för lärare vid lantbruksundervisningsanstalter.

Styrelsen för hushållningssällskapens förbund har intet att erinra mot de föreslagna löneställningarna för rektor och ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolor men förmenar, såsom redan i inledningen nämnts, på härefter angivna skäl att ett genomförande av de sakkunnigas förslag i nu berört avseende bör medföra en uppflyttning av sekreterar- och konsulentbefattningar hos hushållningssällskapen.

Den föreslagna löne regleringen skulle, därest sekreterare- och konsulentbefattningarna vid hushållningssällskap i samband härmed ej uppflyttas i lönehänseende, innebära ett frångående utav den hittills tillämpade principen, att löneläget skulle avvägas så att befordringsgången mellan sällskap och förutnämnda skolor underlättas. Denna princip har inneburit, att konsulent haft en något förmånligare löneställning än ämneslärare och sammø förhållande har rätt mellan sekreterare och rektor. Något skäl till frångående av denna princip, som statsmakterna tidigare ansett böra gälla, senast

i samband med behandlingen av förslag till omorganisation av hushållnings-sällskapen vid 1947 års riksdag, hava de sakkunniga ej framlagt. De hava endast anfört, att med hänsyn till omfattningen av förutnämnd fyllnads-tjänstgöring böra vid lantbruks- och lantmannaskolor rektorer och ämnes-lärare erhålla väsentligen samma löneställning som motsvarande befatt-ningshavare vid sällskapen. Förbundsstyrelsen kan ej finna, att nämnda omständighet utgör skäl för ifrågasatt jämställdhet och förmenar därför, att ett genomförande av de sakkunnigas förslag i nu berört avseende bör medföra en uppflyttning av nämnda befattningshavare hos sällskapen.

Styrelsen har vidare ifrågasatt, om icke anledning föreligger att differen-tiera löneställningen för såväl rektorer som övriga lärare. Härom har styrelsen i huvudsak anfört följande.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle inom de olika kategorierna av lärar-personalen gälla samma löneställning, oavsett undervisningens årliga om-fattning. Förbundsstyrelsen anser, att i första hand för rektorsbefattning-arna borde, liksom gäller för läroverk och realskolor, en viss gradering av löneställning förefinnas. Det måste föreligga väsentliga skillnader i arbets-uppgifter och ansvar för exempelvis å ena sidan en rektor vid skola med end-ast en kurs om 125 dagar årligen och ett jämförelsevis lågt antal elever samt å andra sidan en rektor vid skola med helårskurs eller motsvarande och ett betydande elevantal. Visserligen skulle även rektorer vid förstnämnda slag av skolor kunna åläggas fyllnadstjänstgöring, men härunder åvilande arbetsuppgifter synas knappast kunna jämföras med rektorsgöromål året om. I all synnerhet som föreslagen fyllnadstjänstgöring i flertalet fall torde komma att utövas under konsulents närmaste överinseende och led-ning. Anförda skäl torde även med fullt fog kunna åberopas för en något lägre löneställning för sådan ämneslärare, som förutsättes skola fullgöra sådan tjänstgöring.

I fråga om rektor vid lanthushållsskola uttalar styrelsen, att med hän-syn till det betydande och stora ansvar, som åvilar ledarna för dessa sko-lor, sådan rektor, åtminstone vid skola med helårskurs eller motsvarande, borde placeras en lönegrad högre än ämneslärarna vid lantbruks- och lant-mannaskolor. I anslutning härtill har styrelsen framhållit att starka skäl talade för att vid en kommande lönereglering för hemkonsulenterna hos hushållningssällskapen, dessa inplacerades i lönegrad, som vore högre än den som nu föreslagits för ordinarie ämneslärarinna vid lanthushålls-skola.

I fråga om de s. k. förvaltararvodena vid vissa skoljordbruk har styrelsen framhållit, att lantbruksskolorna, där dessa jordbruk vore av avsevärd storlek och skötseln till följd härav vore i hög grad betungande, syntes före-slagna arvoden befogade. Då det gällde lantmannaskolor med jordbruk av normal storlek, syntes det däremot tveksamt med lämpligheten av sådana arvoden, eftersom driften vid skoljordbruken numera vore så intimt sam-mankopplad med undervisningsverksamheten och skötseln av jordbruken innefattades i den fastställda tjänstgöringsskyldigheten. I vart fall syntes, för undvikande av ojämnheter olika skolor emellan, arvodenas storlek böra prövas och fastställas av lantbruksstyrelsen.

Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har uttalat vissa betänkligheter mot den av de sakkunniga föreslagna lönesättningen för den agronomutbildade lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna. Då emellertid ytterligare uppskov med den år efter år uppskjutna löne regleringen för lantbrukslärare skulle sätta alltför stora värden på spel, har förbundet funnit sig nödsakat att för stunden godtaga de föreslagna lönegradsplaceringarna utom för extra ämneslärare, för vilka förbundet påyrkat lägst lönegraden Cg 22. Förbundet har därvid förutsatt, att en allmän omprövning av lönegradsplaceringarna för den agronomutbildade arbetskraften, sålunda även den vid lantbruksundervisningsanstalterna sysselsätta, snarast komme till stånd.

För lantbruksskolornas del förordar förbundet, att ordinarie ämneslärare skall placeras i lönegrad Ca 23 och rektor i Ca 28, och anför till motivering härför följande.

Även de för lärarpersonalen vid lantbruksskolorna föreslagna lönegradsplaceringarna måste anses otillfredsställande. Närmast bör jämförelse göras med ordinarie ämneslärarinnor i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd såsom praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor. Dessa tillhöra f. n. lönegraden Ca 22. I motsats till denna befattningshavarekategori ha emellertid lärarinnorna vid lantbruksskolorna bl. a. dels en betydligt längre tjänstgöringstid såväl per år som per vecka, dels en synnerligen betungande internatstjänst. De ha jämväl i förhållande till dessa lärarinnor, vilka företrädesvis ha skolkökslärarinneutbildning, regelmässigt en längre och dyrbarare utbildning. Följaktligen borde ordinarie ämneslärarinna vid lantbruksskola erhålla en något förmånligare löneställning, lägst lönegraden Ca 23. För extra ordinarie och extra ämneslärare borde motsvarande förhöjning äga rum. Rektor har av de sakkunniga föreslagits placeras i lönegraden Ca 26, vilket bl. a. motiverats med att befattningen icke bör placeras i lägre lönegrad än ordinarie ämneslärarbefattning vid lantman- eller lantbruksskola. De sakkunniga ha framhållit att rektor vid lantbruksskola har delvis samma åligganden i fråga om skolans ledning, ekonomi och vissa andra förhållanden som rektor vid lantmansskola och att hennes ansvar sålunda är betydligt. I själva verket torde det ekonomiska ansvaret och de administrativa arbetsuppgifterna i stort sett vara likvärdiga med rektors vid lantmansskola. Om, som de sakkunniga hållit före, löneavvägningen sker under beaktande av den löneställning, som bör tillkomma ämneslärare vid lantbruksskola, torde skäligheten tala för att rektor vid lantbruksskola placeras i lönegraden Ca 28, eller fem lönegrader över den för ordinarie ämneslärarinna påyrkade.

I fråga om arvoden för arbete vid skoljordbruk understryker förbundet vikten av att sådana arvoden icke begränsas till att avse arbete vid skoljordbruk utan även må utgå för skötsel av större trädgårdsanläggning o. d. vid lantbruksskola. Förbundet framhåller vidare, att även om befattningshavarna kunna åläggas att taga befattning med arbetsuppgifter i samband med skoljordbruken, sådant åläggande borde begränsas att avse för vederbörande befattningshavare specifika arbetsuppgifter.

Arvode för övertidstimmar bör enligt förbundets mening utgå till det antal vederbörande skolstyrelse bestämmer med lägst det belopp lantbruksstyrelsen fastställer.

Förbundet har slutligen uttalat, att den årliga semestern i intet fall borde understiga 30 dagar för kalenderår med hänsyn tagen dels till den betungande internatstjänstgöringen, dels till behovet av fortbildning, för vilken i annat fall icke skulle finnas något utrymme.

Kostnadsberäkningar.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle ett genomförande av deras förslag beträffande lantbruksundervisningsanstalterna föranleda en årlig kostnadsökning för statsverket av omkring 600 000 kronor.

Föredraganden.

Föredragande departementschefen har anfört följande.

»Liksom i fråga om folkhögskolorna har vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna svårigheten att bereda lärarna full tjänstgöring ansetts utgöra ett väsentligt hinder för tillämpning av det statliga lönesystemet å dessa lärare. Vid tidigare utredningar angående lönereglering för lantbruksundervisningsanstalternas lärare ha därför övervägts olika sätt att bereda dessa lärare heltidsanställning. Här må i detta hänseende erinras, att 1936 års lantbruksundervisningskommitté ansåg lämpligt, att Kungl. Maj:t skulle äga förordna, att lantbruksundervisningsanstalt inordnades som ett led i vederbörande hushållningssällskaps allmänna undervisningsverksamhet. Lärarna skulle anställas av hushållningssällskapet, vilket skulle sysselsätta skolans lärare, i den mån de ej helt kunde tagas i anspråk för skolan. Remissmyndigheterna ställde sig i allmänhet avvisande till kommitténs förslag i nu ifrågavarande delar. I proposition till 1939 års lagtima riksdag godtog Kungl. Maj:t så till vida kommitténs förslag, att en samverkan mellan skolorna och lantbruksundervisningsanstalterna ansågs böra komma till stånd på frivillighetens väg. Lärarna skulle dock icke anställas av hushållningssällskapen. Även då avtalad samverkan ej komme till stånd, borde sällskapen i den mån så vore möjligt begagna skolans lärarkrafter i sin verksamhet. Överenskommelse om samverkan mellan hushållningssällskap och lantbruksundervisningsanstalter har endast träffats i Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län. I nu gällande stadga (1949: 461) finnes icke annan föreskrift om ifrågavarande samarbete än att styrelsen för lantbruksundervisningsanstalt bör i största möjliga utsträckning samverka med hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen i orten.

1941 års lärarlönesakkunniga ha i nu föreliggande förslag till lönereglering utgått från att rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstalterna skola — i den mån de icke tagas i anspråk för full tjänstgöring vid undervisningsanstalten hela året — beredas erforderlig fyllnadstjänstgöring hos annan lantbruksundervisningsanstalt eller hos hushållningssällskap, lantbruksnämnd, skogsvårdsstyrelse eller landsting. Skolan skulle uppbära statsbidrag för att utbetala lön till läraren även under fyllnads-

tjänstgöringen. Den andre huvudmannen skulle därför endast — i förekommande fall — betala rese- och traktamentskostnad under lärarens tjänstgöring hos huvudmannen. I flera av remissyttrandena har tveksamhet yppats om möjligheten att genom sådan fyllnadstjänstgöring bereda vederbörande lärare full sysselsättning. Fyllnadstjänstgöringens värde för den institution, vid vilken den fullgöres, sättes även i fråga av olika skäl. Belysande i angivna hänseenden är yttrandet från hushållningssällskapens förbund, vilket återgivits i det föregående. Svenska landstingsförbundet, som är en annan av de organisationer som representera huvudmän för sådana institutioner, vid vilka fyllnadstjänstgöring skulle kunna fullgöras, har även uttalat tveksamhet om värdet av anordningen.

Under nu angivna förhållanden och då — såsom redan framhållits — de sakkunnigas löneregleringsförslag helt bygger på förutsättningen, att full tjänstgöring skall kunna beredas vederbörande lärare, har jag övervägt att underkasta förslaget i denna del ytterligare utredning innan löneregleringsfrågan framlägges för riksdagen. Jag har emellertid funnit hinder icke möta att för riksdagen nu framlägges förslag om lönegradsplaceringen för lantbruksundervisningsanstaltens lärare. Frågan om fyllnadstjänstgöringen skulle däremot icke nu behöva slutligt prövas utan underkastas ytterligare undersökning. Resultatet av undersökningen bör sedermera föreläggas riksdagen samtidigt med förslag till avlöningsbestämmelser för lantbruksundervisningsanstaltens lärarpersonal. Skulle utredningen visa att fyllnadstjänstgöring i erforderlig utsträckning icke kan beredas lärarna, torde föreskrifter böra utfärdas om avdrag å lön vid reducerad tjänstgöring.

När jag nu övergår till att behandla de sakkunnigas förslag i fråga om avlöningsförhållandena för lantbruksundervisningsanstaltens lärarpersonal, utgår jag — såsom framgår av det redan anförda — från den förutsättningen, att samtliga lönegradsplacerade lärare skall kunna beredas tjänstgöring under hela året, bortsett från semestertid. De sakkunniga ha för sin del ställt sig avvisande mot deltidsanställning för icke-ordinarie lärare. Denna fråga anser jag böra underkastas ytterligare prövning i samband med den förordade undersökningen om fyllnadstjänstgöring.

Ehuru av skäl, som angivits i det föregående, klarhet icke nu kan vinnas i frågan i vad mån »full tjänstgöring» kan beredas lantbruksundervisningsanstaltens lärare, måste dock i detta sammanhang, då lärarnas löneställning upptages till prövning, fastställas vad som skall förstås med full tjänstgöring, dels med avseende på tjänstgöringsskyldighetens utsträckning under året, dels i fråga om undervisningsskyldighetens omfattning.

I förstnämnda avseende föreslå de sakkunniga, att rektorer och lärare skola vara skyldiga att tjänstgöra — antingen vid egen skola eller vid annan institution — under hela året med undantag för semestertiden, vilken skulle bestämmas enligt samma grunder som i statens allmänna avlöningsreglemente. Befattningshavare skulle sålunda icke behöva fullgöra fyllnadstjänstgöring, om han under läsåret tjänstgör vid kurser vid skolan i föreskriven omfattning minst 42 veckor och under återstående delen av läsåret kan be-

redas tjänstgöring vid skolan i icke alltför ringa utsträckning, t. ex. vid skoljordbruket. Såväl lantbruksstyrelsen som Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund har framhållit, att fastställandet av en tjänstgöringskyldighet av denna omfattning vid lantbruksundervisningsanstalterna innebure en undervärdering av dessa anstalters mera praktiskt inriktade undervisning i förhållande till folkhögskolornas.

Vid ett bedömande av detta spørsmål bör beaktas, att f. n. ifrågavarande rektorers och lärares rätt till semester ej är närmare reglerad. Belysande i detta hänseende äro vissa uppgifter, som de sakkunniga å s. 183 i betänkandet lämnat angående den semester, som lärarna åtnjutit under läsåret 1946/47.

Avvägandet av tjänstgöringskyldighetens omfattning bör ske även under hänsynstagande till den undervisningskyldighet i teoretiska ämnen, som normalt skulle åvila lärarpersonalen ifråga. I detta avseende föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nu gällande bestämmelser, som innebära, att under den tid, då huvudsakligen teoretisk undervisning meddelas, undervisningskyldighet skall i följande omfattning åligga rektor och ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskola, räknat i medeltal för tiden ifråga.

Rektor	vid lantbruksskola	10—12	timmar	för	vecka
Ämneslärare	»	»	16—20	»	»
Rektor	vid lantmannaskola	14—20	»	»	»
Ämneslärare	»	»	20—24	»	»

Lantbruksstyrelsen skulle, då särskilda skäl därtill föranleda, kunna medgiva minskning i här angiven undervisningskyldighet.

För lärarpersonalen vid lantbruksskolorna skulle såsom hittills undervisningskyldigheten endast regleras genom den undervisningsplan, som för varje skola fastställs av lantbruksstyrelsen, och genom skolans arbetsordning, som fastställs av skolans styrelse efter förslag av lärarrådet. Enligt stadgeförslaget skall undervisningsplan upptaga kursens längd, lärarnas undervisning i olika läroämnen och det ungefärliga antal lärotimmar, som skall ägnas åt varje ämne.

Vad de sakkunniga föreslagit i här ifrågavarande avseenden synes mig godtagbart. Jag förutsätter dock, att lantbruksstyrelsen såsom tillsynsmyndighet över skolorna skall tillse att lärarpersonalen vid skolorna tas i anspråk för heltidstjänstgöring antingen i undervisningen vid ordinarie eller extra kurser eller i skoljordbruket.

Anställningsformen för rektor vid lantbruksundervisningsanstalt bör på sätt förordats i fråga om rektorerna vid folkhögskolorna upptagas till omprövning av de sakkunniga vid fullgörandet av deras uppdrag att utreda frågan om anställnings- och avlöningsförhållanden för rektorer i allmänhet.

Vad angår de ordinarie ämneslärarna innebär de sakkunnigas förslag, att ordinariebegreppet skulle utformas i anslutning till vad de sakkunniga förordat för folkhögskolornas del. Detta förslag har icke mött någon bestämd gensaga, ehuru hushållningssällskapens förbund erinrat om innebörden i

den för hushållningssällskapens ordinarie personal gällande anställningsformen. Mot ett användande av denna anställningsform vid lantbruksundervisningsanstalterna ha de sakkunniga framhållit, att om i något undantagsfall det skulle visa sig nödvändigt att entlediga en lärare, t. ex. på grund av omläggning av kurserna, skolan skulle behöva avvakta sexårstidens utgång, vilket kunde medföra betydande olägenheter. Vidare skulle lärarna äga rätt till lön under hela sexårsperioden, även om en skola undantagsvis måste nedläggas. En omprövning av anställningens fortbestånd vart sjätte år synes även medföra ett större osäkerhetstillstånd för befattningshavarna än gällande ordning med anställning tills vidare med sex månaders uppsägning.

För egen del vill jag — i avbidan på ytterligare erfarenhet av den vid hushållningssällskapen använda anställningsformen — föreslå att för ämneslärare ordinariebegreppet utformas i anslutning till vad jag förordat för ordinarie ämneslärare vid folkhögskola.

I fråga om de extra ordinarie och extra anställningsformerna har jag icke funnit anledning till någon principiell erinran mot de sakkunnigas förslag, som innebär, att för dessa anställningsformer skulle gälla bestämmelser, vilka nära ansluta sig till motsvarande bestämmelser i statens allmänna avlöningsreglemente.

Under hänvisning till att sekreterare och konsulenter vid hushållningssällskapen äro placerade i lönegrad Ca 31 resp. Ca 26 föreslå de sakkunniga, att rektorer resp. ordinarie ämneslärare vid lantbruks- och lantmannaskolor hänföras till samma lönegrader. Extra ordinarie och extra lärare skulle, i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit för folkhögskolan, tillhöra lönegrad Ce 24 resp. Cg 21.

Av skäl som framgår av vad jag anfört beträffande löneställningen för folkhögskolornas rektorer anser jag mig icke nu böra ingå på frågan om löneställningen för rektorerna vid lantbruksundervisningsanstalterna. Vid sådant förhållande synes icke heller spörsmålet, om och i vad mån skötseln av skoljordbruk skall berättiga till särskild ersättning, nu böra upptagas till prövning.

Vad angår de ordinarie ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolor finner jag mig i likhet med bl. a. statskontoret och lönenämnden kunna tillstyrka den föreslagna placeringen i lönegrad Ca 26. Med anledning av vad hushållningssällskapens förbund anfört angående konsekvenserna av en dylik inplacering för hushållningssällskapens konsulenter är jag angelägen framhålla, att enligt min mening något omedelbart samband icke föreligger mellan dessa lärares och konsulenternas löneställning. Det torde få ankomma på 1949 års tjänsteförtekningskommitté att enligt sitt allmänna uppdrag förutsättningslöst pröva löneställningen för konsulenterna.

De sakkunnigas förslag till inplacering i lönegrad av de icke-ordinarie ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolorna kan jag icke helt ansluta mig till. De icke-ordinarie lärarna vid lantbruksundervisningsanstalterna synas till en början böra inplaceras såsom extra i 21 lönegraden, un-

der förutsättning att de avlagt agronomexamen. Efter två års tjänstgöring såsom extra böra de erhålla anställning såsom extra ordinarie med oförändrad placering i 21 lönegraden. Efter huru lång tid uppflyttning till 24 lönegraden såsom extra ordinarie bör medgivas, torde bl. a. bli beroende av resultatet av den utredning angående löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor, som är avsedd att igångsättas.

Den av de sakkunniga föreslagna placeringen i lönegrad Ca 22 av de ordinarie ämneslärarna vid lanthushållsskolorna har godtagits av statens lönenämnd och vissa andra remissmyndigheter, medan en lägre placering — Ca 19 — förordats av statskontoret och en högre — Ca 23 — av lantbruksstyrelsens majoritet samt Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund. Svenska landstingsförbundet har inskränkt sig till att påpeka den stora löneökning — på 2-ort i det närmaste 3 000 kronor för år — som ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle medföra för lanthushållsskolornas ordinarie ämneslärare. För egen del finner jag med hänsyn till pågående tjänsteförteckningsrevision tveksamt, om lärarna vid lanthushållsskolorna böra placeras i så hög lönegrad som Ca 22. Otvivelaktigt framstår denna placering som hög i jämförelse med exempelvis den nuvarande avvägningen av arvodet till yrkeslärare vid central verkstadsskola. Beträffande dessa lärare ha 1941 års lärarlönesakkunniga i utlåtande över ett av 1946 års skolkommision framlagt förslag förordat, att arvodet måtte avvägas efter 20 lönegraden. Med beaktande bl. a. härav anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka högre placering än i lönegrad Ca 20 för de ordinarie ämneslärarna vid lanthushållsskolorna.

För de icke-ordinarie ämneslärarna ha de sakkunniga föreslagit, att extra ordinarie lärare hänföras till lönegraden Ce 20 och extra lärare till lönegraden Cg 18. Lägre respektive högre placering har förordats av statskontoret och lantbruksstyrelsen jämte Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund. För egen del vill jag förorda, för extra ordinarie lärare placering i 18 lönegraden och för extra lärare placering i 17 lönegraden.

Med anledning av att de sakkunniga ifrågasatt, att rektor vid lanthushållsskola skulle erhålla längre årssemester än andra tjänstemän i samma löneställning, vill jag framhålla, att någon sådan särbestämmelse icke gäller för andra rektorer i motsvarande löneläge. Över huvud taget bör principen vara, att statens allmänna avlöningsreglementes allmänna bestämmelser skola erhålla tillämpning å lantbruksundervisningsanstaltens lärare.

De sakkunniga ha även berört frågan, i vad mån rektorer och ämneslärare vid lantbruksundervisningsanstaltens böra få ersättning för övertimmar. Såsom de sakkunniga därvid framhållit, är undervisningsskyldigheten för dessa lärare icke lika reglerad som vid folkhögskolorna, varför det är vanskligt att avgöra i vad mån rektor eller ämneslärare kunna anses ha undervisning utöver full tjänstgöring (övertimmar). När detta kunde fastställas, t. ex. då lärare hade att fullgöra undervisning vid kortare kurser, som påginge samtidigt med huvudkurs vid skolan, borde enligt de sakkunnigas mening lärarna kunna efter medgivande av lantbruksstyrelsen erhålla

timarvode för övertimmar. Arvodet borde utgå som specialarvode men i förekommande fall — då arvodet utginge i teoretiska läroämnen av samma karaktär som vid folkhögskolorna eller i övningsämnena — med samma belopp som vid folkhögskolorna. Med anledning av detta uttalande har Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund framhållit, att det borde få ankomma på skolstyrelse att bestämma såväl om arvode skulle utgå som arvodets storlek.

Om undantagsvis undervisning i teoretiska ämnen i medeltal under kurs-tiden räknat förekommer i större utsträckning än som motsvarar den i stadgan eller eljest föreskrivna undervisningsskyldigheten, synes enligt min mening i första hand böra undersökas om icke under annan del av läsåret vid skolan tjänstgöringsskyldigheten för läraren ifråga är uppenbart för låg. Befinnes så vara förhållandet, torde läraren härigenom få anses helt eller delvis kompenserad för övertimmarna. Kan full compensation icke anses föreligga, synes den av de sakkunniga anvisade utvägen med timarvode få tillgripas. Ställning synes icke nu böra tagas till frågan om timarvodets storlek.

Under hänvisning till vad jag anfört i fråga om folkhögskolorna vill jag slutligen tillägga, att jag icke ansett mig i detta sammanhang böra lägga fram förslag om de övergångsanordningar, som kunna bli erforderliga vid bifall till vad jag i det föregående förordat.»

Utskottet.

Det förslag till löneroglering för lärarpersonalen vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna, vilket framlagts i förevarande proposition, bygger på den av 1941 års lärarsakkunniga vidtagna utredningen och innebär i stort sett, att ifrågavarande lärare skola inordnas i det statliga lönesystemet. Emellertid avser propositionen blott, att principerna för en dylik löneroglering nu skola fastställas, i det att departementschefen funnit ytterligare övriganden påkallade rörande vissa delar av detaljbestämmelserna. I huvudsak innehåller propositionen därför endast förslag rörande anställningsformerna, tjänstgöringsskyldigheten samt löneställningen för ordinarie, extra ordinarie och extra lärarpersonal. Däremot har departementschefen icke i detta sammanhang gått in på frågan om arvoden till timlärare eller behandlat spörsmålen rörande befattningshavarnas rättigheter och skyldigheter beträffande tjänstebostad eller hälso- och sjukvård eller rörande övergångsbestämmelser med anledning av lönerogleringen. I propositionen beröres ej heller statsbidragsfrågan. Departementschefen har dock uttalat, att han utgått ifrån att staten i princip skall påtaga sig ansvaret för de ytterligare kostnader, som uppkomma genom den föreslagna lönerogleringen.

Med anledning härav får utskottet framhålla, att frågan om löneroglering för lärarpersonalen vid lantbruksundervisningsanstalterna under många år

varit aktuell men av olika skäl ej bringats till lösning. Sedan numera tidigare återopade uppskovsanledningar av mera avgörande betydelse bortfallit, synes det därför utskottet angeläget, att frågan snarast möjligt avgöras. Såsom departementschefen framhållit torde emellertid vissa delar av de erforderliga detaljbestämmelserna i ämnet böra bli va föremål för ytterligare överväganden. Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra biträda departementschefens förslag att för närvarande endast skall meddelas ett principbeslut. Utskottet utgår därvid ifrån att detaljbestämmelserna komma att föreläggas 1951 års riksdag i så god tid, att tidpunkten för ikraftträdandet av löneregleringen icke på grund därav måste framflyttas.

Vad härefter till en början angår *anställningsformerna* för lärarpersonalen vid lanthbruksundervisningsanstalterna biträder utskottet departementschefens förslag, att detta spörsmål beträffande rektorerna skall upptagas till omprövning av de sakkunniga vid fullgörandet av deras uppdrag att utreda frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för rektor i allmänhet.

Mot propositionens förslag beträffande anställningsformerna för ämneslärarna har utskottet intet att erinra.

I fråga om *tjänstgöringsskyldigheten* ha de sakkunniga erinrat om att tjänstgöringsförhållandena för lärarna vid ifrågavarande undervisningsanstalter förete vissa avvikelser från motsvarande förhållanden vid flertalet andra skolformer beträffande såväl den årliga tjänstgöringstiden som undervisningsskyldigheten för vecka i teoretiska ämnen. För att dessa skolor skola kunna fylla sin uppgift, få emellertid enligt de sakkunnigas mening alltför stora krav på enhetlighet härutinnan icke uppställas, varför skolornas jämförelsevis stora frihet att anpassa kurserna efter de lokala behoven icke lämpligen bör inskränkas. De sakkunniga ha med hänsyn härtill föreslagit, bland annat, att anordningar skola vidtagas för utfyllnad av lärarnas tjänstgöring i de fall, då full sysselsättning ej kan beredas dem vid respektive skola.

Av vad sålunda anförts framgår, att det av de sakkunniga framlagda löneregringsförslaget bygger på förutsättningen, att full sysselsättning skall kunna beredas vederbörande lärare. Rörande spörsmålet vad som bör menas med full tjänstgöring finner utskottet — liksom departementschefen — de sakkunnigas förslag härutinnan godtagbart såväl beträffande tjänstgöringsskyldighetens utsträckning under läsåret som i fråga om undervisningsskyldighetens omfattning.

Då det från skilda håll framhållits, att det är tveksamt huruvida möjlighet finnes att genom fyllnadstjänstgöring bereda lärarna full sysselsättning vill utskottet ansluta sig till departementschefens förslag, att frågan om sådan tjänstgöring icke skall slutligt prövas nu utan underkastas ytterligare undersökning. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att denna omständighet icke bör utgöra hinder för att *lönegrads*

placeringen för lärarna prövas redan nu. I de fall då fyllnadstjänstgöring icke kan beredas lärare i full utsträckning, torde nämligen avlösningsfrågan böra ordnas genom att avdrag göres å den för full tjänstgöring fastställda lönen.

Vad först angår rektorerna torde såsom departementschefen framhållit deras löneställning icke kunna upptagas till slutlig prövning, innan anställningsformen för dem blivit avgjord. Jämväl frågan om huruvida och i vad mån särskild ersättning skall utgå för skötseln av skoljordbruk bör vid sådant förhållande anstå. Utskottet vill härvidlag endast erinra om att i detta sammanhang hänsyn icke endast bör tagas till storleken av skoljordbrukets odlade mark utan även till den tillhörande skogsmarken.

I fråga om ämneslärarna vid lantbruks- och lantmannaskolorna ha de sakkunniga föreslagit, att ordinarie ämneslärare i likhet med konsulent vid hushållningssällskap skall placeras i lönegraden Ca 26, extra ordinarie i lönegraden Ce 24 och extra i lönegraden Cg 21. I propositionen har förslaget godtagits såvitt angår de ordinarie lärarna. I fråga om de icke ordinarie lärarna har däremot förordats, att dessa — under förutsättning att de avlagt agronomexamen — till en början skola inplaceras såsom extra tjänstemän i lönegraden 21 samt efter två års tjäntgöring erhålla extra ordinarie anställning med oförändrad lönegradsplacering. När uppflyttning till lönegraden 24 bör medgivas, torde enligt departementschefen bliva beroende av, bland annat, resultatet av den utredning, som är avsedd att igångsättas rörande löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor.

I motionerna I: 503 och II: 600 har i denna del hemställts, att icke ordinarie lärare vid ifrågavarande undervisningsanstalter skola inplaceras såsom extra tjänstemän i lönegraden Cg 21 och efter två år befordras till extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Ce 24.

Mot propositionens förslag såvitt angår lönegradsplaceringen av de ordinarie ämneslärarna har utskottet intet att erinra.

Beträffande de icke ordinarie lärarna ha motionärerna såsom skäl för sitt yrkande i huvudsak anfört, att ifrågavarande undervisningsanstalter med den i propositionen angivna befordringsgången icke skola kunna i tillräcklig omfattning förvärva och behålla väl kvalificerade lärarkrafter; man får därför räkna med att dessa skolor icke komma att bliva i stånd att besätta lärarbefattningarna.

Enligt utskottets uppfattning torde motionärernas farhågor icke helt sakna fog. En viss brist på agronomutbildad personal finnes utan tvivel för närvarande och det kan därför ifrågasättas huruvida de villkor, som lantbruksundervisningsanstalterna enligt propositionen skola kunna erbjuda sina icke ordinarie befattningshavare, äro tillräckligt gynnsamma. Övervägande skäl tala emellertid enligt utskottet för att dessa befattningshavares löneställning slutligen bör ordnas i samband med löneställningen för amanuenser och assistenter vid universitet och högskolor. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionerna i denna del.

Vad härefter angår lantbrukshållsskolorna böra enligt de sakkunnigas förslag ordinarie ämneslärare placeras i lönegraden Ca 22, extra ordinarie ämneslärare i lönegraden Ce 20 och extra ämneslärare i lönegraden Cg 18. Departementschefen har å sin sida föreslagit en placering för närvarande i resp. lönegraden Ca 20, Ce 18 och Cg 17. I motionerna I:502 och II: 599 har hemställts om bifall till de sakkunnigas förslag ävensom att beslutet skall göras definitivt.

Utskottet får för sin del framhålla, att redan den i propositionen förordade lönegradsplaceringen av ifrågavarande lärare innebär löneökningar, som måste betecknas såsom högst avsevärda, även om hänsyn togs till att det nuvarande löneläget är anmärkningsvärt lågt. Såsom departementschefen framhållit torde det vidare med hänsyn till den pågående tjänsteförteckningsrevisionen vara tveksamt, huruvida dessa lärare böra placeras i högre lönegrad än i propositionen föreslagits. Härvid utgår utskottet från att förevarande fråga kommer att av tjänsteförteckningsrevisionen ytterligare övervägas och sättas i relation till övriga yrkesgruppers löneställning. På grund härav och med hänsyn även till vad departementschefen i övrigt anfört i denna fråga finner sig utskottet, efter överväganden, böra tillstyrka bifall till det i propositionen framlagda förslaget.

Vad i propositionen anförts angående semester och övertidserättning m. m. föranleder icke någon erinran från utskottets sida. I fråga om ikraftträdandet av löneregleringen vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke den 1 november 1951 är en lämpligare tidpunkt än den i propositionen föreslagna med hänsyn till tiden för läsårets början.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 502 och II: 599 ävensom I: 503 och II: 600, godkänna de av Kungl. Maj:t framlagda grunderna för en lönereglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna.

Stockholm den 30 november 1950.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Anderberg, Svedberg, Näslund, Jon Jonsson, Henry Johansson, Bror Nilsson, Lars Andersson och Hugo Osvald; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Johnsson i Kastanjegården, Norup, Jacobson i Vilhelmina, Hægglom, Jonsson i Järvsand och fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Mårtensson i Smedstorp, Lindström och Andersson i Långviksmon.

Reservation

av herrar *Tjällgren, Näslund, Bror Nilsson, Lars Andersson, Hugo Osvald, Johnsson* i Kastanjegården, *Norup, Hæggblom, Mårtensson* i Smedstorp och *Andersson* i Långviksmon, vilka ansett att motionerna I: 502 och II: 599 samt I: 503 och II: 600 borde bifallas och att därför utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse.

»Det förslag — — — (lika med utskottet) — — — besätta lärarbefattningarna.

Enligt utskottets mening äro motionärernas farhågor välgrundade. Eftersom det råder brist på agronomutbildad personal, torde man nämligen ha att räkna med att lantbruks- och lantmannaskolorna med den i propositionen föreslagna befordringsgången icke i tillräcklig omfattning kunna förvärva och behålla väl kvalificerade lärarkrafter. Tillräckliga skäl saknas fördenskull att uppskjuta frågan om befordringsgången i avvaktan på löne regleringar för andra yrkesgrupper. På grund härav och då motionärernas förslag synes vara lämpligt avvägt tillstyrker utskottet bifall till detta.

Vad härefter — — — (lika med utskottet) — — — göras definitivt.

Till stöd för sitt förslag i denna del ha de sakkunniga åberopat, att lärare i motsvarande praktiska läroämnen vid högre kommunala skolor tillhöra de i sistnämnda förslag angivna lönegraderna. Enligt utskottets mening är det däremot icke befogat att — såsom skett i propositionen — åberopa lärarlönesakkunnigas förslag till en utan saklig prövning förordad provisorisk arvodesreglering för yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna såsom skäl för en sänkning av de sakkunnigas förslag till lönegrads placering av lärarpersonalen vid lantbruksskolorna. Härtill kommer, att utbildningen av denna personal närmast är jämställd med skolkökslärarinnornas samt att dess tjänstgöringsskyldighet omfattar icke blott kurstiden om 44 veckor årligen utan jämväl återstoden av året med undantag endast för sedvanlig semester. Skolkökslärarinnornas läsår omfattar däremot blott 39 veckor, och under återstoden av året ha de ferie. Den dagliga arbetstiden under läsåret är därjämte betydligt längre för personalen vid lantbruksskolorna än för skolkökslärarinnorna. Genom beslut av 1948 års riksdag antogs en definitiv löne reglering för övningslärare, varvid lärarinnor i hushållsgöromål vid kommunala flickskolor samt vid folk- och småskoleseminarier, där undervisningen avsåg äldre elever och ansågs särskilt kvalificerad, hänfördes till lönegraden Ca 20. Enligt utskottets mening kan det vid nu angivna förhållanden icke vara rimligt, att den ordinarie lärarpersonalen vid lantbruksskolorna placeras i samma lönegrad. Med hänsyn härtill föreslår utskottet, att denna personal i enlighet med yrkandet i nyssnämnda motioner placeras i lönegraden Ca 22. I samband därmed bör den extra ordinarie personalen placeras i lönegraden Ce 20 och den extra i lönegraden Cg 18.

Vad i — — — läsårets början.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag
samt med bifall till motionerna I: 502 och II: 599 ävensom
I: 503 och II: 600, godkänna de av utskottet i det föregående
förordade grunderna för en lönereglering för lärarpersonalen
vid de statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalterna.»
